

AKFN2.19. sz. útmutató

Hamisított és csalárd termékek kezelése

Verzió száma:

1.

2018. szeptember

Kiadta:

Fichtinger Gyula
az OAH főigazgatója
Budapest, 2018

A kiadvány beszerezhető:
Országos Atomenergia Hivatal
Budapest

FŐIGAZGATÓI ELŐSZÓ

Az Országos Atomenergia Hivatal (a továbbiakban: OAH) az atomenergia békés célú alkalmazása területén működő, önálló feladat- és hatáskörrel rendelkező országos illetékességű központi államigazgatási szerv. Az OAH-t a Magyar Köztársaság Kormánya 1990-ben alapította.

Az OAH jogszabályban meghatározott közfeladata, hogy az atomenergia alkalmazásában érdekelt szervektől függetlenül ellássa és összehangolja az atomenergia békés célú, biztonságos és védett alkalmazásával, így a nukleáris és radioaktív hulladék-tároló létesítmények, nukleáris és más radioaktív anyagok biztonságával, nukleárisveszélyhelyzet-kezeléssel, nukleáris védettséggel kapcsolatos hatósági feladatokat, valamint az ezekkel összefüggő tájékoztatási tevékenységet, továbbá javaslatot tegyen az atomenergia alkalmazásával kapcsolatos jogszabályok megalkotására, módosítására, és előzetesen véleményezze az atomenergia alkalmazásával összefüggő jogszabályokat.

Az atomenergia alkalmazása hatósági felügyeletének alapvető célkitűzése, hogy az atomenergia békés célú felhasználása semmilyen módon ne okozhasson kárt a személyekben és a környezetben, de a hatóság az indokoltnál nagyobb mértékben ne korlátozza a kockázatokkal járó létesítmények üzemeltetését, illetve tevékenységek folytatását. Az alapvető biztonsági célkitűzés minden létesítményre és tevékenységre, továbbá egy létesítmény vagy sugárforrás élettartamának minden szakaszára érvényes, beleértve létesítmény esetében a tervezést, a telephely-kiválasztást, a létesítést, az üzembe helyezést és az üzemeltetést, valamint a leszerelést, az üzemen kívül helyezést és a bezárást, radioaktív hulladék-tárolók esetén a lezárást követő időszakot, radioaktív anyagok alkalmazása esetén a szóban forgó tevékenységekhez kapcsolódó szállítást és a radioaktív hulladék kezelését, míg ionizáló sugárzást kibocsátó berendezések esetén azok üzemeltetését és karbantartását.

Az OAH a jogszabályi követelmények teljesítésének módját az atomenergia alkalmazóival egyeztetett módon, világos és egyértelmű ajánlásokat tartalmazó útmutatókban fejti ki, azokat az érintettekhez eljuttatja, és a társadalom minden tagja számára hozzáférhetővé teszi. Az atomenergia alkalmazásához kapcsolódó nukleáris biztonsági, védettségi és non-proliferációs követelmények teljesítésének módjára vonatkozó útmutatókat az OAH főigazgatója adja ki.

Az útmutatók alkalmazása előtt mindig győződjön meg arról, hogy a legújabb, érvényes kiadást használja! Az érvényes útmutatókat az OAH honlapjáról (www.oah.hu) töltheti le.

ELŐSZÓ

Az atomenergia békés célú, biztonságos alkalmazására vonatkozó legmagasabb szintű szabályozást az atomenergiáról szóló 1996. évi CXVI. törvény (a továbbiakban: Atv.) tartalmazza.

A nukleáris létesítmények nukleáris biztonsági követelményeiről és az ezzel összefüggő hatósági tevékenységről szóló rendelkezéseket a 118/2011. (VII. 11.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Rendelet) és mellékletei, a Nukleáris Biztonsági Szabályzatok (a továbbiakban: NBSZ) határozzák meg.

A nukleáris biztonsági követelmények és rendelkezések betartása mindazok számára kötelező, akik az Atv. 9. § (2) bekezdése szerinti folyamatos hatósági felügyelet alatt állnak, valamint e törvényben előírt hatósági engedélyhez kötött tevékenységet folytatnak, ilyen tevékenységben közreműködnek, vagy ilyen tevékenység folytatásához engedély iránti kérelmet nyújtanak be. A nukleáris biztonsági követelmények és rendelkezések mellett a követelmények közé tartoznak az egyedi hatósági előírások, feltételek és kötelezettségek, amelyeket az OAH a nukleáris létesítmény nukleáris biztonsága érdekében határozatban állapíthat meg.

Az NBSZ-ben foglalt követelmények teljesítésére az OAH ajánlásokat fogalmazhat meg, amelyeket útmutatók formájában ad ki. Az útmutatókat az OAH a honlapján közzéteszi. Jelen útmutató az engedélyesek önkéntes alávetésével érvényesül, nem tartalmaz általánosan kötelező érvényű normákat.

A Rendelet 3. § (4) bekezdése alapján, ha a kérelmező a nukleáris biztonsággal összefüggő engedély iránti kérelmét az útmutatókban foglaltak szerint terjeszti elő, továbbá, ha az engedélyes a nukleáris biztonsággal összefüggő tevékenységét az útmutatókban foglaltak szerint végzi, akkor az OAH a választott módszert a nukleáris biztonság követelményei teljesítésének igazolására alkalmasnak tekinti, és az alkalmazott módszer megfelelőségét nem vizsgálja.

Az útmutatókban foglaltaktól eltérő módszerek alkalmazása esetén az OAH az alkalmazott módszer helyességét, megfelelőségét és teljeskörűségét részleteiben vizsgálja, ami hosszabb ügyintézési idővel, külső szakértő igénybevételével és további költségekkel járhat.

Ha az engedélyes által választott módszer eltér az útmutató által ajánlottól, akkor az eltérés indokolása mellett igazolni kell, hogy a választott módszer legalább ugyanazt a biztonsági szintet biztosítja, mint az útmutatóban ajánlott.

Az útmutatók felülvizsgálata az OAH által meghatározott időszakonként, vagy az engedélyesek javaslatára soron kívül történik.

A fenti szabályozást kiegészítik az engedélyesek, illetve más, a nukleáris energia alkalmazásában közreműködő szervezetek (tervezők, gyártók stb.) belső szabályozási dokumentumai, amelyeket az irányítási rendszerükkel összhangban készítenek.

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS	7
1.1. Az útmutató tárgya és célja	7
1.2. Vonatkozó jogszabályok és előírások	7
2. MEGHATÁROZÁSOK ÉS RÖVIDÍTÉSEK	8
2.1. Meghatározások	8
2.2. Rövidítések	8
3. HAMISÍTOTT ÉS CSALÁRD TERMÉKEK KEZELÉSE	9
3.1. Bevezető	9
3.2. Megelőzés	10
3.3. Észlelés	12
3.4. Kontrollálás	12
3.5. Hamisított és csalárd termékek kezelése a nukleáris létesítmény tervezése, létesítése és üzembe helyezése életciklusszakaszaiban	13
3.6. Eseményjelentés	13
3.7. Irányítási rendszer működtetése és folyamatos fejlesztése	14

1. BEVEZETÉS

1.1. Az útmutató tárgya és célja

Az útmutató ajánlásokat tartalmaz a Nukleáris Biztonsági Szabályzatok 2. kötet 2.6.5. *Nemmegfelelőségek, javító és megelőző intézkedések* fejezetében a hamisított és csalárd termékekre vonatkozó előírások teljesítésére.

Az útmutató célja, hogy – ajánlásokat adva a hamisított és csalárd termékek kezelésével kapcsolatosan – egyértelművé tegye a hatósági elvárásokat, és ezzel elősegítse az érvényes előírásokban meghatározott nukleáris biztonsági kritériumok teljesülését, az alkalmazott műszaki megoldásoknak megfelelően, a nukleáris biztonság szempontjából.

1.2. Vonatkozó jogszabályok és előírások

A nukleáris biztonsági követelmények jogszabályi háttérét az Atv. és a Rendelet biztosítja.

2. MEGHATÁROZÁSOK ÉS RÖVIDÍTÉSEK

2.1. Meghatározások

Az útmutató az Atv. 2. §-ában, valamint a Rendelet 10. számú mellékletében ismertetett meghatározásokon kívül az alábbi definíciókat tartalmazza:

Eredetvizsgálat

Az engedélyes által végzett vagy végeztetett olyan vizsgálati tevékenység, amely a bejövő termék ellenőrzését kiegészíti azzal a céllal, hogy nagy biztonsággal igazolja annak termékeredetiségét.

Gyanús termék

Olyan nem igazolt eredetű termék, amelyről feltételezhető, hogy hamisított vagy csalárd.

2.2. Rövidítések

CFSI	Counterfeit, Fraudulent and Suspect Items – Hamisított, Csalárd és Gyanús Termékek; U.S. NRC által használt fogalom.
NCFSI	Nonconforming, Counterfeit, Fraudulent and Suspect Items – Nemmegfelelő, Hamisított, Csalárd és Gyanús Termékek;

3. HAMISÍTOTT ÉS CSALÁRD TERMÉKEK KEZELÉSE

3.1. Bevezető

A hamisított és csalárd termékekre vonatkozóan az alábbi meghatározásokat és követelményeket tartalmazza a Rendelet:

2.6.5.0210. „A hamisított és csalárd termékekre, mint speciális nemmegfelelőségekre, az irányítási rendszerben célzott megelőző, ellenőrző és helyesbítő folyamatokat kell kialakítani és működtetni.”

10. kötet - Nukleáris Biztonsági Szabályzatok meghatározásai:

„152. Termék

Egy folyamat eredménye vagy kimenete.

152a. Nem megfelelő termék

152a.1. A nem megfelelő termék szándékoltan vagy szándékolatlanul nem felel meg a követelményeknek, és alkalmazása közvetett vagy közvetlen veszélyt jelent a nukleáris biztonságra.

152b. Hamisított termék

152b.1. Olyan nem megfelelő termék, amelyet az eredeti termék másolataként azzal a szándékkal hoztak létre, hogy úgy kerüljön eladásra vagy felhasználásra, mintha eredeti lenne.”

152c. Csalárd termék

152c.1. Csalárd termék olyan termék, amelyeket a megtévesztés szándékával hamisított vagy hibás termék megfelelőséget igazoló dokumentációval látnak el.”

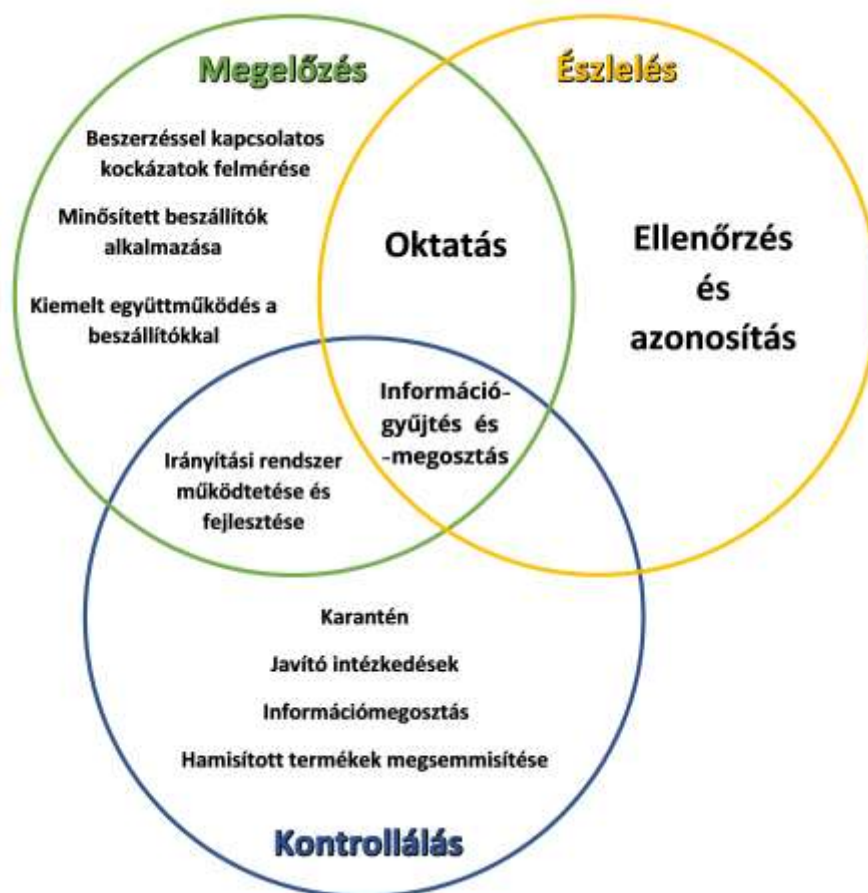
A hamisított és csalárd termékek kezelésének folyamatait az alábbi fő területek figyelembevételével kell kialakítani:

- Megelőzés
- Észlelés
- Kontrollálás

A kérdéses területeket részletesebben és azok összefüggéseiben az 1. ábra szemlélteti.

A területek leírásait a 3.2.- -3.4. fejezetek tartalmazzák.

Hamisított és csalárd termékek kezelése

1. ábra – Hamisított és csalárd termékek kezelésének fő folyamatai

3.2. Megelőzés

A hamisított és csalárd termékek felhasználásának elkerülésére folyamatos megelőző tevékenységet kell végeznie az engedélyesnek. E folyamat főbb elemei a következők:

1) Termékek beszerzésével kapcsolatos kockázatok felmérése

Egy nukleáris biztonság szempontjából fontos termék beszerzését megelőzően – megfelelő hazai és nemzetközi tapasztalatok figyelembevételével – célszerű felmérni, hogy hamisítás szempontjából mennyire veszélyeztetett. Például az elektromos alkatrészek esetén ajánlatos felmérni, hogy van-e nemzetközi példa az ilyen típusú szerelemek hamisítására. Amennyiben az adott termék veszélyeztetettnek minősül, a korábbi tapasztalatok felhasználása mellett célszerű kiegészítő intézkedéseket hozni a megfelelő megelőzés és védelem érdekében.

Hamisított és csalárd termékek kezelése

---

2) Minősített beszállítók alkalmazása

Nukleáris biztonság szempontjából fontos termékeket szolgáltató beszállítók esetén a jogszabályban előírt beszállítóminősítési folyamat során célszerű vizsgálni, hogy a beszállítók rendelkeznek-e a hamisított és csalárd termékek alkalmazása elkerülését biztosító felismerésére és kezelésére vonatkozó dokumentált irányítási folyamatokkal, illetve, hogy ezeket a gyakorlatban megfelelően alkalmazzák-e. A gyakorlati megvalósítás hatékonyságát a beszállítói auditok, illetve a szűrőpróbaszerű helyszíni ellenőrzések során vizsgálni kell.

3) Kiemelt együttműködés a beszállítókkal

Nukleáris biztonság szempontjából fontos termékek vonatkozásában célszerű formális keretek között, rendszeres időközönként, a hamisított és csalárd termékekkel kapcsolatban tapasztalatcserét tartani az engedélyes és a beszállítók között, illetve kommunikálni az engedélyes elvárásait a témával kapcsolatban.

4) Oktatás

A nukleáris biztonság szempontjából fontos termékek beszerzésében és alkalmazásában érintett személyzet számára rendszeres időközönként oktatást kell tartani a hamisított és csalárd termékek kezeléséről, különös figyelmet fordítva a megelőzésre. A biztonsági kultúra fejlesztését célszerű kiterjeszteni a hamisított és csalárd termékek kezelésével kapcsolatos szempontokkal.

5) Irányítási rendszer működtetése és fejlesztése

Összhangban a jogszabályi követelményekkel az engedélyes, illetve a beszállítók irányítási rendszerének megfelelő folyamatokkal kell rendelkeznie a hamisított és csalárd termékek alkalmazásának elkerülésére. E folyamatoknak az irányítási rendszer szerves, integrált részét kell képezniük, amelynek hatékonyságát rendszeres időközönként értékelni és folyamatosan fejleszteni kell.

6) Információgyűjtés és -megosztás (jelentések készítése)

Az engedélyesnek folyamatosan nyomon kell követnie a hamisított és csalárd termékekkel összefüggő nukleáris biztonságot érintő eseményeket és tapasztalatokat, amelyeket célszerű megosztani a folyamatokban az érintett felekkel. Az atomenergia-felügyeleti szerv számára rendszeres jelentést kell készíteni a 3.6 fejezetben leírtaknak megfelelően.

3.3. Észlelés

Az engedélyesnek folyamatosan felügyelnie kell a nukleáris létesítménybe bekerülő termékeket. Ennek részét kell képeznie a hamisított és csalárd termékek észlelésére irányuló tevékenységnek, amelynek főbb elemei:

1) Ellenőrzés és azonosítás

Az engedélyesnek biztosítani kell, hogy a létesítménybe kerülő termékek megfelelőségéről azok alkalmazása előtt meggyőződjön. E folyamat során eredetvizsgálatot kell végezni. Ezt kell elvégezni akkor is, ha már egy felhasznált termék esetén merül fel gyanú. Amennyiben gyanús terméket azonosítanak, akkor a 3.4. fejezetben leírtak szerint kell eljárni. Egy terméket mindaddig gyanúsként kell kezelni, amíg azok eredete és megfelelősége minden kétséget kizáróan nem igazolható.

2) Oktatás

A nukleáris biztonság szempontjából fontos termékek átvételében és alkalmazásában érintett személyzetet ki kell képezni a hamisított és csalárd termékek felismerésére. Az érintettek tudását rendszeres oktatással kell frissíteni és naprakész állapotban tartani.

3) Információgyűjtés és -megosztás (eseményjelentés)

Hamisított és csalárd termékek észlelését jelenteni kell az atomenergia-felügyeleti szervnek a 3.6. fejezetben leírtaknak megfelelően.

3.4. Kontrollálás

Az észlelést követően a gyanús, valamint bizonyítottan hamis vagy csalárd termékeket szigorú kontroll alá kell helyezni, hogy alkalmazásuk nagy biztonsággal elkerülhető legyen. A kontrollálás főbb elemei:

1) Karantén

A gyanús, hamisított vagy csalárd termékeket fizikailag elkülönített és zárt, ellenőrzött helyen kell tárolni, megakadályozva annak felhasználását. Biztosítani kell az érintett termék kezelésének nyomon követhetőségét. A gyanús, hamisított vagy csalárd terméket mindaddig karanténban kell tartani, amíg annak felhasználásáról, vagy megsemmisítéséről nem döntenek.

2) Javító intézkedések

Amennyiben egy felhasználásra került termékről derül ki, hogy hamisított vagy csalárd termék, soron kívüli célzott javító intézkedéseket kell elvégezni az engedélyes, illetve az érintett beszállító irányítási rendszerén,

annak érdekében, hogy az esemény ismétlődése elkerülhető legyen. A vizsgálatokat ki kell terjeszteni a hasonló termékekre és a megelőzési folyamat megfelelőségére is. Az irányítási rendszer működtetésére és folyamatos fejlesztésére vonatkozó ajánlást a 3.7. fejezet tartalmazza.

3) Hamisított termék megsemmisítése

Amennyiben egy gyanús termékről bebizonyosodik, hogy hamis, gondoskodni kell annak megsemmisítéséről, megakadályozandó, hogy bármikor felhasználásra kerüljön. A megsemmisítés megtörténtét hitelt érdemlő és dokumentált módon igazolni kell.

4) Információgyűjtés és -megosztás (kivizsgálási jelentés)

Az esemény körülményeiről, valamint a foganatosítani kívánt javító intézkedésekről kivizsgálási jelentést kell készíteni a 3.6. fejezetben leírtaknak megfelelően.

5) Irányítási rendszer működtetése és fejlesztése

Lásd 3.2. fejezet 5) pontja.

3.5. Hamisított és csalárd termékek kezelése a nukleáris létesítmény tervezése, létesítése és üzembe helyezése életciklusszakaszaiban

9.2.1.0910. „A 2. melléklet 2.6.5.0210. pontja szerinti folyamatokat a tervezés során, a gyártás és beszerzés megkezdése előtt ki kell alakítani és működtetni kell, valamint a létesítés előrehaladása szerint időszakosan felül kell vizsgálni.”

A hamisított és csalárd termékek alkalmazásának megelőzésére, kezelésére vonatkozó folyamatokat új atomerőművek esetén a létesítés-életciklus szakasza előtt kell létrehozni és működtetni. Az időszakos felülvizsgálatokat az irányítási rendszer általános értékelésével, felülvizsgálatával és fejlesztésével összehangoltan célszerű elvégezni. Erre vonatkozó ajánlást a 3.7. fejezet tartalmaz.

A biztonság szempontjából fontos rendszerek és rendszerelemek tervezése során észszerűen megvalósítható mértékben célszerű tervezési megoldásokkal (pl. megfelelő diverzitás) csökkenteni a hamisított és csalárd termékek jelentette kockázatokat.

3.6. Eseményjelentés

1.7.1.0100. „Az atomenergia társadalmilag ellenőrzött használatának biztosítása érdekében az engedélyes a nukleáris létesítmény valamennyi életciklus

Hamisított és csalárd termékek kezelése

---

szakaszában a nukleáris biztonsággal kapcsolatos tevékenységről rendszeres, a biztonságot érintő eseményekről eseti jelentéseket, továbbá a nukleáris létesítmény létesítése során állapothoz rendelt jelentéseket is készít és azokat a nukleáris biztonsági hatóságnak benyújtja.”

1.7.4.0100. „Az eseti jelentéseket a tervezési és létesítési munkák során észlelt fontosabb hibák és nemmegfelelőségek észlelését - beleértve az irányítási rendszerben talált, potenciális nemmegfelelőséget okozó eltéréseket is -, az észlelést követően 8 napon belül jelenteni kell, a kivizsgálási jelentést pedig az észlelést követően 60 napon belül be kell nyújtani a nukleáris biztonsági hatóságnak.”

Mivel a hamisított és csalárd termékek alkalmazása negatív hatással lehet a nukleáris biztonságra, ezért ezek észlelését jelenteni kell a nukleáris biztonsági hatóságnak az alábbi módon:

a) Eseti jelentések

Az észlelés tényét nem azonnali jelentésköteles eseményként, illetve az eseményhez kapcsolódó kivizsgálási jelentést az 1.25. számú „*Atomerőmű eseti jelentései*” című útmutatóban leírtaknak megfelelően kell kezelni.

b) Rendszeres jelentések

Az 1.24. számú „*Atomerőmű rendszeres jelentései*” című útmutatóban leírtaknak megfelelően, mind a negyedéves, mind az éves jelentésben fel kell tüntetni a jelentésköteles eseményekkel foglalkozó részekben a hamisított és csalárd termékekkel kapcsolatos történéseket, továbbá meg kell adni a vonatkozó biztonsági mutatószámokat.

3.7. Irányítási rendszer működtetése és folyamatos fejlesztése

A 2.6.5.0210. pont értelmében a hamisított és csalárd termékek kezelésére szolgáló folyamatoknak az engedélyes irányítási rendszere szerves, integrált részét kell képezniük. Ennek megfelelően a Rendelet 2. és 9. mellékleteinek irányítási rendszerekre vonatkozó általános követelményeit (pl. önértékelés, fejlesztés stb.) jelen útmutatóban leírt folyamatok tekintetében figyelembe kell venni.

Az irányítási rendszer bevezetésére és működtetésére vonatkozó általános útmutatót az AFN2.16. számú „*Atomerőművek és Kiegészítő Fűtőelem-tárolók irányítási rendszerei*” című útmutató tartalmazza.